

СТИМУЛИ І ПЕРЕШКОДИ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИТОРІВ В АПК УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто питання теоретичного обґрунтування передумов залучення іноземних інвестицій в національну економіку. Висвітлено фактори, що сприяють та перешкоджають залученню іноземного капіталу в агропромисловий комплекс України.

Ключові слова. Інвестування, інвестиційний імідж, АПК..

Постановка проблеми. Умовою економічного розвитку будь-якої країни є забезпечення високих темпів економічного зростання. Міжнародний досвід довів, що для цього країна повинна інвестувати в економіку не менше 19-25 % ВВП. Показник інвестицій у національну економіку за весь період незалежності (до початку кризи 2008 року) коливався в межах 13-17 %. Криза суттєво підірвала інвестиційну спроможність України, що призвело до згорання значної частини інвестиційних проектів. В умовах обмеженості інвестиційних ресурсів посилюється важливість покращення інвестиційного клімату в країні-реципієнті та інвестиційної привабливості об'єктів інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку інвестиційного процесу в аграрному секторі економіки України присвячені наукові праці вітчизняних економістів І.О. Бланка, А.П. Гайдуцького, М.І. Кісіля, С.О. Гуткевич, Н.В. Ковтун, П.Т. Саблука та інших. Серед останніх публікацій варто виділити праці Ю.В. Макогона, В.В. Борщевського, І.О. Драгана, А.В. Пехника, О.В. Товстиженко, Г.О. Харламової, в яких розглядається інвестиційна позиція України в основних світових рейтингах, дається оцінка сучасного стану залучення іноземних інвестицій в Україну, визначається місце державного регулювання іноземного інвестування у формуванні сприятливого інвестиційного клімату в нашій країні тощо.

Ціль роботи. Дослідження теоретичних та практичних аспектів залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України.

Виклад основного матеріалу. Поглиблення ринкових перетворень в економіці України передбачає, що в кожному регіоні, в кожній сфері діяльності повинні відбуватись позитивні процеси, спрямовані на збільшення обсягів вкладення капіталу у створення нових підприємств, виробництв, технологій; модернізацію техніки і обладнання; вдосконалення організації і управління господарською діяльністю, тобто повинно відбуватися нарощування інвестицій в основний капітал економічної системи країни [2].

Інвестиційний клімат, що сформувався в Україні не сприяє стрімкому розвитку іноземного інвестування, але криза внутрішнього інвестування обумовлює необхідність залучення іноземних інвестицій. Фактори, що впливають на інвестиційний імідж країни можна об'єднати у такі групи: економічні, правові, організаційні, соціально-психологічні.

Серед економічних факторів особливе місце займає система оподаткування. За рахунок введення у 1999 р. фіксованого сільськогосподарського податку, вітчизняні аграрії сплачують податки у 10-20 разів менше в розрахунку на 1 га, ніж в європейських країнах. Цей фактор сприяє залученню іноземних інвесторів. Поряд з цим, вітчизняна система оподаткування далека від досконалості. Одними з найбільш актуальних є питання своєчасного повернення раніше сплаченого ПДВ податковими органами та постійна зміна умов оподаткування.

Негативний вплив на інвестиційний імідж України здійснює недосконала система приватизації, особливо – непоодинокі випадки реприватизації підприємств. Не сприяє залученні інвесторів і “тінізація” вітчизняної економіки, яка за оцінками експертів досягає близько 50% ВВП. Ще одним фактором, який гальмує залучення коштів, є недостатній розвиток фондового ринку та обмеженість використання його інструментів.

Стимулом до вкладення капіталу у вітчизняну аграрну сферу є низька, порівняно з європейськими країнами, орендна плата за користування земельними ділянками. Так в Австрії та Німеччині орендна плата перевищує

300 дол. за 1 га, в Голландії – становить понад 500 дол. за 1 га, тоді як в Україні вона зазвичай не перевищує 500 грн. за 1 га.

Про доцільність інвестування також свідчать наявний природний потенціал для успішного виробництва сільськогосподарської продукції, великий внутрішній ринок, можливість зростання ступеня експортної орієнтованості вітчизняного аграрного виробництва.

Визначну роль у залученні капіталу в аграрну сферу відіграє «земельне питання». Нормативно-правова база включає понад 120 нормативно-правових актів з питань реформування і регулювання земельних відносин. В Україні здійснено важливі етапи реформування земельних відносин: проведено роздержавлення і приватизацію більше двох третин площі сільськогосподарських угідь, здійснено їх грошову оцінку. Але, сподівання на швидке формування «ефективних власників», зацікавлених і спроможних раціонально використовувати сільськогосподарські угіддя, включення вартості землі в економічний оборот гальмуються рядом причин, які лежать у площині неврегульованих питань правового, організаційного, економічного та адміністративного характеру. [3]

Переважає більшість договорів оренди укладається на 4-5 років, що ускладнює довгострокове планування діяльності підприємств, негативно впливає на дотримання сівозмін, меліорацію землі і залучення стратегічних інвесторів. Серед позитивних змін варто відмітити тенденцію до подовження строків договорів оренди землі на період до 10 років.

В Україні створено певні організаційно-правові передумови для залучення та ефективного використання іноземних інвестицій. Згідно з нині діючим законодавством, для всіх іноземних інвесторів на території України встановлено національний режим інвестиційної діяльності. Було сформовано 11 спеціальних (вільних) економічних зон і 9 територій пріоритетного розвитку із спеціальним режимом інвестиційної діяльності, в яких для інвесторів передбачалася низка пільг.

Іноземним інвесторам були надані певні гарантії з боку держави, а саме: зарубіжні інвестиції не підлягають націоналізації; іноземним інвесторам гарантується безперешкодний переказ закордон прибутків; вони мають право на відшкодування збитків, у тому числі за упущену вигоду і моральну шкоду, які були їм завдані внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами чи посадовими особами обов'язків, передбачених законодавством щодо іноземних інвесторів; у разі припинення діяльності гарантується повернення інвестиції в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій або товарній формі. [5]

Проте, під час досліджень, які проводяться з метою оцінки інвестиційного іміджу України та окремих регіонів, серед факторів, які на думку респондентів чинять найбільший негативний вплив на формування привабливого інвестиційного іміджу України часто наголошують на недосконалості правової бази захисту інвестицій [5]. Зокрема, нестабільність законодавства, внесення невмотивованих змін і доповнень у правові акти, наявність суперечливих і неоднозначних правових положень, що стало причиною виходу з українського ринку багатьох потужних компаній.

В Україні існує значна кількість різноманітних організацій, що мають повноваження перевіряти, контролювати, дозволяти та забороняти підприємницьку діяльність. Службовцям податкової інспекції відповідно до Закону “Про податкову службу” надається право на безспірне стягнення бюджетних заборгованостей, арешту банківських рахунків тощо.

Закони, що регламентують діяльність правоохоронних органів, надають право їх працівникам на свій розсуд заходити в будь-які нежитлові приміщення. Може бути наказано пред'явити документ кількарічної давності. Якщо необхідного документа не буде знайдено, приміщення може бути опечатане на значний термін.

Додаткові ускладнення можуть виникнути при видачі дозвільних документів та перевірях службами пожежного нагляду, енергопостачання

тощо. Представники районної ради можуть оголосити, що приміщення псує ландшафт чи загальний архітектурний ансамбль кварталу. [1]

У вітчизняній АПК залучення іноземних інвестицій відбувається у наступних організаційних формах: створення підприємницьких структур з іноземним капіталом (приватні підприємства, ТОВ, ЗАТ, фермерські господарства), створення корпоративних структур з частковим іноземним капіталом (ВАТ, спільні підприємства), створення фінансово-аграрних холдингів (агропромислові компанії і банки, аграрні та переробні підприємства і банки, аграрні підприємства та збутова інфраструктура і банки), кооперація і координація узгодженої діяльності (за поставками ресурсів, за лізингом, за збутом продукції, за давальницькою переробкою тощо). Останніми роками активно відбуваються процеси об'єднання виробників сільськогосподарської продукції в агрохолдинги. Такі об'єднання є достатньо конкурентоздатними на ринку капіталу завдяки крупнотоварному виробництву та акумулюванню значних земельних ресурсів.

Умови для ведення бізнесу формує рівень розвитку виробничої, сервісної, ринкової інфраструктури. В Україні достатньо розвинута обслуговуюча сервісна інфраструктура. Так, усі види обслуговування в аграрному секторі виконують близько 5 тис. агросервісних підприємств. В країні діє біля 50 товарних бірж (з них 39 – акредитованих), але не існує жодного суто оптового ринку (на наявних крупних ринках сільськогосподарська продукція реалізується як оптом, так і вроздріб). [5]

Державна цільова програма створення оптових ринків сільськогосподарської продукції була затверджена постановою Кабінету Міністрів України 3 червня 2009 року. Вона передбачала проведення комплексу заходів, зокрема, будівництво 25 оптових ринків. Очікувалося, що вони будуть зведені поблизу кожного обласного центру. Та через рік уряд змушений був призупинити виконання згаданої програми, і зараз вона перебуває під реальною загрозою зриву. Уряд заморозив виконання програми створення оптових ринків через нестачу коштів. У постанові Кабінету Міністрів № 704 чітко сказано, що

це зроблено з метою оптимізації видатків державного бюджету і скорочення кількості державних цільових програм. [4]

Серед соціально-психологічних факторів варто наголосити на корумпованості і бюрократизмі у вирішенні питань бізнесу та недисциплінованості вітчизняних партнерів у бізнесі.

Висновки. Серед зарубіжних фірм-інвесторів, що розпочали свою діяльність в Україні й досить активно інвестують в агропромисловий комплекс, чимало провідних іноземних компаній і навіть світових лідерів ("Каргілл" (США), "Сан Інтербру" (Бельгія), "Крафт Якобс Сушар" (Швейцарія) тощо). Це свідчить про існування зацікавленості в Україні з боку іноземних інвесторів, незважаючи на загальну несприятливу економічну ситуацію, нестабільність і непередбачуваність законодавства.

Список літератури

1. Борщ Л.М. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи / Л.М. Борщ – К.: Т-во "Знання", КОО, 2002. – 318 с.
2. Воробьёва Е.И. Инвестиционно-инновационная деятельность на национальном и региональном уровнях: Монография / Е.И. Воробьёва – Симферополь: Таврия, 2007. – 235 с.
3. Федоров М.М. Трансформація земельних відносин до ринкових / М.М. Федоров // Економіка АПК. – 2009. – № 3. – С. 4-18.
4. <http://uzinform.com.ua/news/2012/01/25/4459.html>.
5. <http://www.proagro.com.ua>.

Аннотація. Рассмотрены вопросы теоретического обоснования предпосылок привлечения иностранных инвестиций в национальную экономику. Освещены факторы, способствующие и препятствующие привлечению иностранного капитала в агропромышленный комплекс Украины.

Ключевые слова. Инвестирование, инвестиционный имидж, АПК.

Summary. The problems of the theoretical basis of the prerequisites for attracting foreign investment to the national economy are considered. Highlights the factors that promote and prevent attraction of foreign capital in agro-industrial complex of Ukraine are lighted.

Keywords. Investing, investment image, APC.